

Magyar családok a diaszpórában

Gazsó Dániel

A válaszadók bő kétharmada házasságban él. A házastársak, élettársak és párok majd fele azonban nem vallja magát magyar nemzetiségűnek, tehát ebben a körben igen gyakori a vegyes házasság, illetve párkapcsolat. A válaszadók kevesebb mint 58%-a beszél magyar nyelven a házastársával/élettársával/párjával. Ellenben a gyermekekkel a válaszadók majd négyötöde magyarul beszél. Igen kis létszámban vannak, akik az elkövetkezendő öt évben terveznek gyermeket. Ezzel együtt a gyermekvállaláshoz és -neveléshez ideális helyszínnek a legtöbben azt az országot tartják, ahol jelenleg élnek, nem a szülőföldjüket, illetve Magyarországot. A válaszadók több mint 87%-a nem abban az országban született, ahol jelenleg tartózkodik, tehát első generációs bevándorlónak tekinthető. Legtöbben a magasabb életszínvonal, a jobb megélhetés és munkalehetőség reményében költöztek külföldre. A válaszadók többsége ugyan rendszeresen látogat Magyarországra, a közeljövőben nem tervez hazaköltözni: a Magyarországon születettek majd 83%-a, míg a határon túlról diaszpórába vándoroltak majd 70%-a az elkövetkezendő öt évben biztosan nem tervezi a remigrációt.

A válaszadók általános jellemzői

A külföldi magyarok párválasztási szokásainak, gyermekvállalási kedvének, családalapítással kapcsolatos véleményeinek és attitűdjeinek feltérképezésére irányuló kutatásunk célcsoportját kiterjesztettük a diaszpórára is. A papíralapú kérdőívhez képest – a célcsoport eltérő tulajdonságait figyelembe véve – a Kárpát-medencén kívül élő magyarokat célzó online kérdőív tartalmazott a kivándorlás motivációira, a migrációs szándékokra, valamint a diaszpóralétre irányuló kérdéseket is.

Az adatgyűjtés időtartama 2024. március 11-től május 2-ig tartott. Ez alatt az idő alatt összesen 1151 fő töltötte ki az online kérdőívet a világ legkülönbözőbb pontjairól. A beérkezett adatok feldolgozásánál kiszűrtük azokat a válaszadókat, akik a kérdőívet helytelenül, illetve hiányosan töltötték ki, a kérdések kevesebb mint 30%-ára adtak választ. A szűrést követően így összesen 1060 értékelhető kérdőív maradt. Ezek nagyobb számban a történeti magyar emigráció meghatározó célországaiából érkeztek, így az Amerikai Egyesült Államokból 107, Kanadából 89, Németországból 216, Ausztriából 68, valamint az utóbbi évtizedekben a magyar emigráció számára meghatározóvá vált Egyesült Királyságból 62. A kelet-közép-európai térségből a legtöbben Csehországból (74 fő) és Lengyelországból (60 fő) töltötték ki a kérdőívet. Viszonylag sokan vettek részt olyan országokból is, ahol a magyar jelenlét a meglévő ismereteink alapján nem annyira számottevő, így például Japánból tizennégyen, Törökországból kilencen, Ecuadorból nyolcan töltötték ki értékelhető formában a kérdőívet.

A válaszadók többsége (87%) elsősorban magyarnak vallja magát. Többen vannak közöttük a nők (69%). Az iskolai végzettséget illetően háromnegyedük főiskolai, egyetemi vagy doktori végzettséggel rendelkezik, míg az érettségivel nem rendelkezők száma elenyésző (kevesebb mint 3%). A válaszadók többsége (65%) dolgozik, azonban számottevő azok aránya (14%), akiknek a társadalmi beágyazottsága kétes.

Az alábbiak közül melyik válaszlehetőség írja le legjobban az Ön jelenlegi helyzetét százalék, (N = 1060)

dolgozik

65,4

tanul is és dolgozik is

9,3

gyerekekkel/gyerekekkel otthon van

8,8

tanul

2,1

egyik sem

14,4

Származás

A 2008–2009-es gazdasági világválságot követően felerősödő emigráció következtében a külföldön élő magyarok száma jelentős mértékben megnőtt. Magyarországról és a szomszédos országok magyarlakta régióiból, különösen a Vajdaságból, Erdélyből és Kárpátaljáról egyre nagyobb számban vándoroltak el főképp Nyugat-Európába (Gazsó, 2020). A jelen kutatáshoz használt kérdőívet is többnyire első generációs emigránsok töltötték ki. A származási hely tekintetében a válaszadók túlnyomó többsége (88%) nem abban az országban született, ahol jelenleg tartózkodik. 66% Magyarországon született, azon belül 36% Budapesten.

Ön melyik országban született?

százalék, (N = 1060),

A kivándorlás okai

A kivándorlás mögött álló motivációkat egy 16 tényezőből (push and pull factors) álló összetett kérdés feltevésével mértük, amelyben minden felsorolt tényezőt külön, négy szinten értékelhettek a válaszadók (Lee, 1966; Todaro, 1969; Hárs, 2020; Siskáné Szilasi et al., 2017). A két alsó (nem meghatározó, kevésbé meghatározó) érték és két felső (meghatározó, nagyon meghatározó) érték egybevonásával megállapítható, hogy az emigráció mögött álló legmeghatározóbb tényezők: 1) magasabb életszínvonal, jobb megélhetés reménye; 2) jobb munkalehetőség reménye; 3) otthoni gazdasági helyzet kilátástalansága.

Miért költözött külföldre?

százalék, (N = 928)

a magyarországi/otthoni politikai helyzet kilátástalansága miatt

magánéleti (családi, párkapcsolati) okok miatt

a magyarországi/otthoni gazdasági helyzet kilátástalansága miatt

jobb munkalehetőség reményében

a magasabb életszínvonal, jobb megélhetés reményében

perspektivikus jövő, a személyes vagy szakmai fejlődés, önmegvalósítás reményében

a társadalmi környezet miatt

a kulturális környezet, mentalitás miatt

a tapasztalatszerzés, a kalandvágy, az új kihívás miatt

a magasabb megbecsültség reményében

jobb (tovább)tanulási lehetőségek reményében

nyelvtanulás céljából

a természeti környezet miatt

család, barátok, ismerősök már külföldön élnek

pénzt kell gyűjteni az otthoni hiteltörlesztéshez

pénzt kell gyűjteni az otthoni vállalkozáshoz, beruházáshoz

■ nagyon meghatározó

■ meghatározó

■ kevésbé meghatározó

■ nem meghatározó

Hazalátogatás, remigrációs szándék

A válaszadók többsége származási országtól függetlenül rendszeresen látogat Magyarországra (lásd 4. és 5. ábrák).

Az elmúlt egy évben hányszor járt Ön Magyarországon?

százalék, (N = 697)

10-nél többször

4,4

4–10 alkalommal

15,9

háromszor

17,9

kétszer

18,2

egyszer

25,4

egyszer sem

18,1

Magyarországra látogatás gyakorisága

százalék, (N = 231)

10-nél többször

4,8

4–10 alkalommal

17,3

háromszor

12,6

kétszer

10,8

egyszer

29,0

egyszer sem

25,5

A külhoniak (nem Magyarországon, valamint nem a jelenlegi lakóhely szerinti országban született első generációs emigráns válaszadók [N = 231]) szülőföldre látogatása is gyakori: majd háromnegyedük legalább évente egyszer hazamegy. Itt azonban igen nagy az eltérés a származási országok szerint. Míg a Szlovákiában születettek közül szinte mindenki legalább évente egyszer hazajár, addig ez a Szerbiában születettek 88%-áról, a Romániában születettek 75%-áról, míg az Ukrajnában születettek csupán 27%-áról mondható el.

Az elmúlt egy évben hányszor járt Ön a szülőföldjén?

százalék, (N = 231)

átlagosan

Szlovákiában született

Szerbiában született

Romániában született

Ukrajnában született

más országban született

10-nél többször 4-10 alkalommal háromszor kétszer egyszer egyszer sem

A haz látogatások viszonylagos gyakorisága ellenére a hosszú távú hazaköltözést, illetve Magyarországra vándorlást kevesen tervezik a közeljövőben. Azok közül pedig, akik valamilyen szinten tervezik a visszavándorlást, sokan nem a szülőföldjükre térnének „vissza”. A remigrációt tervező Magyarországon születettek több mint kétötöde más régióba költözne „haza”, míg a külhonban születettek több mint 60%-a elsődleges remigrációs célszáznak Magyarországot jelölte meg, és nem a szülőföldjét.

Tervezi-e Ön, hogy visszaköltözik Magyarországra?

százalék, (N = 697)

igen, egy éven belül

2,4

igen, néhány év múlva

14,8

a következő öt évben biztosan nem

39,3

egyáltalán nem

43,5

Ha igen, hova költözne vissza külföldről?

százalék, (N = 120)

másik régióba
Magyarországnak abba a régiójába, ahol született

Tervezi-e Ön, hogy visszaköltözik szülőföldjére, illetve Magyarországra?

százalék, (N = 231)

igen, egy éven belül

3,5

igen, néhány év múlva

26,4

a következő öt évben biztosan nem

42,0

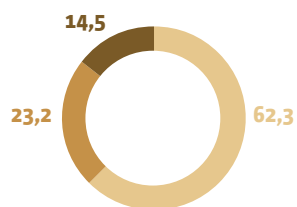
egyáltalán nem

28,1

Ha igen, hova költözne vissza külföldről?

százalék, (N = 120)

- Magyarországra
- arra a településre, ahol született
- abba az országba, ahol született, de másik településre

Hazautalások

Gazdasági szempontból a diaszpórában élők megtakarításainak hazautalásai (remittances) egyre nagyobb jelentőséggel bírnak a világban. A pénzmozgásnak ez a formája a GDP összértékének több országban is meghatározó, tíz vagy annál magasabb százalékát adja (Migration Policy Institute: Global Remittances Guide; Gázsó, 2022). Természetesen ez elsősorban a nagy létszámú diaszpórával rendelkező, óriási kibocsátó államokat érinti, mint amilyen India, Mexikó és Kína. A hazautalásoknak Kelet-Közép-Európában lényegesen kisebb jelentőségük van. Ezt támasztják alá jelen kutatásunk eredményei is. Válaszadóink többsége (69%) nem szokott pénzt utalni otthon maradt, illetve más országban élő családtagjainak, ismerősének.

Otthon maradt, vagy más országban élő családtagjainak, ismerősének szokott-e pénzt utalni?

százalék, (N = 1060)

igen, havi rendszerességgel

5,4

igen, évente néhány alkalommal

21,3

nem

69,0

nem tudja/nem válaszolt

4,3

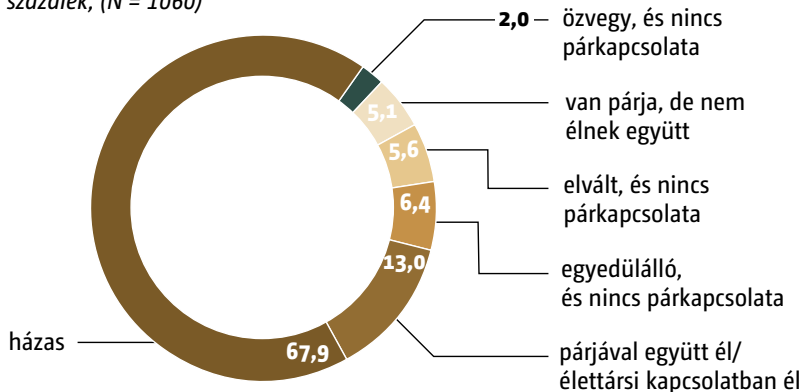

Családi állapot: házastársi, élettársi, párkapcsolati viszonyok

A válaszadók valamivel több mint kétharmada (68%) házas.

Mi az Ön családi állapota? (tényleges állapot)

százalék, (N = 1060)

A házasságon kívül élők közül azoknak, akik élettársi vagy párkapcsolati viszonyban vannak, csak kisebb hányada tervez házasságot kötni.

Tervez-e házasságot jelenlegi élettársával/párjával?

százalék, (N = 192)

egészen biztosan házasságot kötnek

14,1

valószínűleg házasságot kötnek

30,2

nem beszéltek erről

28,1

biztosan nem kötnek házasságot

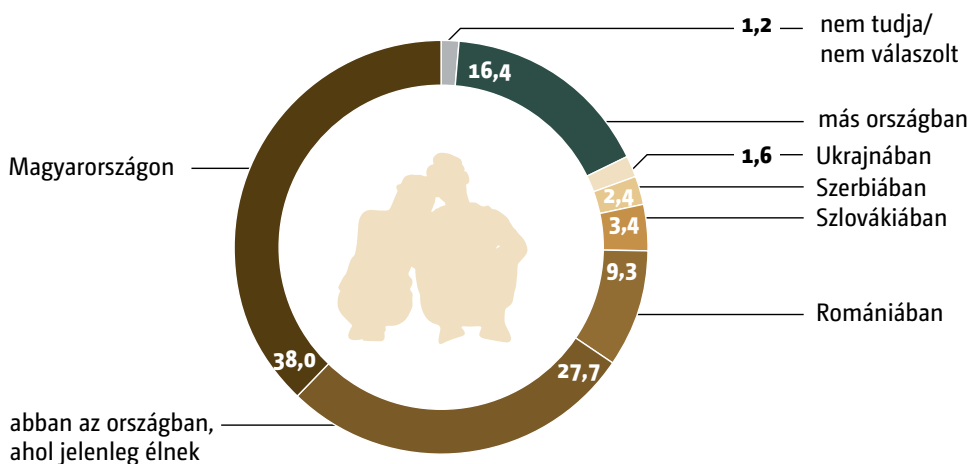
27,6

A válaszadók házastársának, élettársának, illetve párjának származását illetően a legtöbben (38%) Magyarországon születtek, de jelentős arányban (28%) vannak olyanok is, akik a megkérdezettek jelenlegi lakóhely szerinti országból származnak. Ez arra enged következtetni, hogy a válaszadók körében gyakori a vegyes házasság, illetve párkapcsolat.

Az Ön házastársa/élettársa/párja melyik országban született?

százalék, (N = 912)

A fenti megállapításunkat erősítik az identitásra és nyelvhasználatra vonatkozó kérdésekre kapott válaszok. A válaszadók majd felének (46%) ugyanis a házastársa/élettársa/párja nem vallja magát magyar nemzetiségűnek, 42%-uk pedig elsősorban nem a magyar nyelvet használja, amikor a házastársával/élettársával/párjával kommunikál (N = 912, 1% N/V).

Az iskolai végzettség és az élethelyzet tekintetében a válaszadók házastársa/élettársa/párja hasonló képet mutat a válaszadókéhoz: 63%-uk főiskolai, egyetemi vagy doktori végzettséggel rendelkezik; 78%-uk dolgozik (N = 912, 1% N/V).

Gyermekek, gyermekvállalási kedv

A válaszadók majd 80%-ának van saját (vér szerinti, nevelt, örökbe fogadott) gyermeke (N = 1060, 1% N/V). Többségük (77%) a gyermekével magyarul beszél (N = 821, 2% N/V). Igen kis létszámban vannak azonban olyanok, akik az elkövetkezendő öt évben terveznek gyermeket, arányuk alig több mint 13% (N = 1060, 3% N/V). A gyermekvállalás helyszínét illetően a többség azt az országot tartja ideálisnak, ahol jelenleg is tartózkodik.

Ön mit gondol, gyermekvállaláshoz/neveléshez hol a legideálisabb a környezet?

százalék, (N = 1060)

ahol most él

60,1

Magyarországon

21,1

másik országban

11,5

szülőföldjén (ha nem Magyarországon született)

4,3

nem tudja nem válaszolt

2,9

Diaszpóralét

A válaszadók túlnyomó többsége (85%) külföldön tartózkodása alatt kapcsolatba került az adott országban élő magyar közösséggel. Közülük a legtöbben részt is vesznek a diaszpóra szervezeti életében.

Milyen gyakorisággal jár Ön az itt élő magyar közösség szervezett programjaira, eseményeire, rendezvényeire?

százalék, (N = 898)

